

Chodník J. M. Hurbana

Kraj:	Trnavský
Okres:	Senica
Geomorfologické jednotky:	Chvojnická pahorkatina a Myjavská pahorkatina
Geologická jednotka:	neogénna panva, flyšové pásmo a bradlové pásmo
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Senica
Východisko:	Senica, mestský úrad
Trasa:	Senica: mestský úrad - ulica SNP - Čerešňová aleja - Hlbocká magistrála - Hlboké - Košútovec - Horné Suroviny - Pomník M. Bartoňa - Kaplinské pole - Senica: kruhová križovatka - Agátová aleja - aut. stanica
Dĺžka, prevýšenie:	12,5 km, prevýšenie 100 m
Čas prechodu:	4 h
Počet zastávok:	6
Náročnosť:	nenáročný

Zameranie chodníka: kultúrno-historické

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa vedie po zelenej turistickej značke.

Rok otvorenia: 2017

Aktuálny stav: Chodník je v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Obecný úrad Hlboké, Hlboké 114, 906 31 Hlboké, tel. 034 / 6548 717, 034 / 6548 718, 0903 792 433; Klub slovenských turistov Senica

Poznámka: Náučný chodník je pomenovaný po evanjelickom farárovi Jozefovi Miloslavovi Hurbanovi (viac v hesle Hlboké nižšie).

Využitelnosť pre školy

Chodník je vhodný pre terénne vyučovanie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Senica. Okresné mesto na Záhorí v juhovýchodnom cípe Chvojnickej pahorkatiny po oboch stranách Teplice povyššie jej ústia do Myjavy. Prvá písomná zmienka je z roku 1256, v 13. storočí patrila panstvu Abovcov, začiatkom 14. storočia ju získal Matúš Čák Trenčiansky, v roku 1396 získala mestské privilégia. Od 16. storočia bola strediskom remeselnej výroby (domácka výroba súkna) a obchodu, v 18. storočí patrila medzi tri hospodársky najvyspelejšie mestá v Nitrianskej župe. V roku 1760 bol severne od historického centra pre generála Hávora vybudovaný zrejme podľa projektu F. A. Hillebrandta neskorobarokový kaštieľ, ktorý patrilo Nyáryovcom a v 19. storočí Imrichovi Kálmánovi a jeho manželke rodenej Machatovej, dcére bohatého mlynára z obce Dojč, podľa ktorej kaštieľ dostal prezývku Machatka. V 19. storočí sa stala strediskom slovenského kultúrneho a politického života. Ďalšími pamiatkami sú: gotický karner sv. Ducha z 1. polovice 15. storočia, renesančný rímskokatolícky kostol navštívenia Panny Márie postavený v roku 1631 ako protestantský, klasicistický evanjelický a. v. kostol postavený v roku 1784 ako tolerančný bez veže (tú pristavili v roku 1794), eklektický letohrádok veľkostatkára Vagyona z 19. storočia (1838; bývalá Sokolovňa, dnes mestské múzeum), pomníky martýrom popraveným v roku 1848, synagóga v orientálnom štýle (1866), hrob hudobného skladateľa a advokáta Štefana Fajнора (1844 - 1909) z roku 1925 a i. Najvýznamnejšou fabrikou, a to aj z hľadiska rozvoja mesta, bol donedávna fungujúci v roku 1945 vybudovaný Slovenský hodváb, závod na výrobu viskózového a polyesterového hodvábu. Jeho korene siahajú až do roku 1920, kedy tu materská žilinská celulózka využila prázdnu budovu bývalého liehovaru pre novo založenú Továreň na umelé vlákna. Aktuálne sa nevyužívané priestory továrne menia na modernú multifunkčnú mestskú zónu. V bývalom kaštieli, obkolesenom parkom, sídli od roku 1985 Záhorská galéria Jána Mudrocha, orientovaná najmä na vizuálne umenie 20. a 21. storočia s väzbou na záhorský región, z ktorého pochádzajú o. i. Ján Mudroch, Martin Benka, Ján Želibský, Jozef Kostka, Albín Brunovský. Časťami mesta sú kedysi samostatné obce Čáčov, Sotina a Kunov a patrí k nemu aj niekoľko usadlostí v okolí. Severne od Kunova sa nachádza vodná nádrž Kunov s prímestskou rekreačnou oblasťou (viac v textoch k náučnému chodníku Senica - Kunovská priehrada).

Hlboké. Obec juhovýchodne od Senice na styku Chvojnickej pahorkatiny a Myjavskej pahorkatiny. V obci pôsobil ako evanjelický farár **Jozef Miloslav Hurban (Beckov 1817 - Hlboké 1888)** a narodil

sa tu jeho syn **Svetozár Hurban-Vajanský** (Hlboké 1847 - Martin 1916), spisovateľ, publicista, literárny kritik a politik. J. M. Hurban, spisovateľ, novinár, politik a organizátor kultúrneho života slovenského národného hnutia, evanjelický kňaz a vedúca osobnosť slovenského povstania 1848 - 1849 a prvý predseda Slovenskej národnej rady, sa narodil v rodine evanjelického farára Pavla Hurbana v Beckove. Počas teologických štúdií na evanjelickom lýceu v Bratislave (Prešporku) (1830 - 1840) v ňom Ľudovít Štúr prebudil vlastenecké cítenie. Ďalšie štúdium v Nemecku si z finančných dôvodov nemohol dovoliť. Tri roky (1840 - 1843) pôsobil ako evanjelický kaplán v Brezovej pod Bradlom a od roku 1843 bol farárom v Hlbokom. Tu v roku 1843 prijali s Ľ. Štúrom a M. M. Hodžom rozhodnutie uzákoniť na základe stredoslovenského nárečia novú spisovnú normu, tzv. Štúrovu slovenčinu, ako literárny jazyk Slovákov. V roku 1860 získal na univerzite v Lipsku doktorát teológie. Od roku 1866 bol po smrti Karola Kuzmányho istý čas superintendentom slovenskej evanjelickej patentálnej cirkvi. S manželkou Annou, dcérou Samuela Jurkoviča, mali deväť detí. V obci je okrem viacerých kultúrnych pamiatok súvisiacich s osobnosťou J. M. Hurbana (fara, pamätne tabule, pomník) aj **pamätná izba J. M. Hurbana**, ktorej návštevu je potrebné vopred dohodnúť, resp. ohlásiť na Obecnom úrade Hlboké na vyššie uvedených číslach („Kontakt“).

Pomník Martina Bartoňa pri Horných Surovinách. Ide o pamätník popravených povstalcov Slovenského povstania 1848 - 1849 v poli medzi Senicou a majerom Horné Suroviny, dnešnou súčasťou Senice. Na popraviske, ktorého miesto bolo údajne zvolené tak, aby ho na výstrahu mohol sledovať aj J. M. Hurban z fary v Hlbokom, boli popravení účastníci povstania rokov meruôsmych: čáčovský richtár M. Bartoň a V. Bemert (Pimert) z Moravy 13. októbra 1848 a koválovecký mlynár P. Svatík a F. Kapitán z Moravy 18. októbra 1848. Ich telá boli pôvodne zakopané pod šibenicou a až v júni 1849 boli ich telesné pozostatky pochované do spoločného hrobu na evanjelickom cintoríne v Senici. Na mieste popravy bol v roku 1948 odhalený pieskovcový pamätník, ktorého autorom je akademický sochár Ladislav Pollák (1912 - 2002). Nad hrobom popravených na senickom cintoríne dala postaviť rodina a priatelia M. Bartoňa náhrobok od ľudového kamenára obsahujúci vytesanú históriu popravy. Tento bol v roku 1928 vsadený do novej, monumentálnejšej mohyly z lámaného kameňa, ktorú vybuodovala kamenárska firma Františka Štáblu z Hodonína.

Chvojnická pahorkatina. Nevelký geomorfologický celok na západe Slovenska na sever od rieky Myjavy s pôdorysom trojuholníka s vrcholmi pri Skalici, Čároch a Jablonici, hraničiaci od východu s Bielymi Karpatmi a Myjavskou pahorkatinou, z juhu a západu Borskou nížinou a na severe Dolnomoravským úvalom a asi na 2 km úseku Sudoměřického potoka, tvoriaceho tu česko-slovenskú štátnu hranicu, s Českom. Je to severná menšia časť Záhorskej nížiny. V severnej časti ju preteká od východu k západu Chvojnica, ľavostranný prítok Moravy. Prevažujúci pahorkatinný reliéf so širokými úvalinovitými dolinami a plochými chrbtami sa v oblasti kulminácie celku Zámčiskom (434 m n. m.) v jeho centrálnej časti mení až na podvrchovinný. Geologickú stavbu tvoria prevažne neogénne sedimenty (štrky, íly, pieskovce, zlepenca, ílovce), zväčša prikryté staroštvrtohornými sprašami, sprašovými hlinami a naviatymi pieskami (najmä v západnej časti) a pozdĺž Chvojnice štrkami jej náplavového kužeľa. Vo východnej časti v oblasti Smrdák sa vyskytujú minerálne pramene s mimoriadne vysokým obsahom sírovodíka (680 mg/l) - ide o najkoncentrovanejšiu sírnu vodu na Slovensku a v strednej Európe. V území dominujú hnedozeme a černozeme s oráčinou a tradičnými vinohradmi, na naviatych pieskoch rastú borovicové lesy, v najvyššej a najčlenitejšej časti (Zámčisko) sa zachoval dubový nížinný les.

Myjavská pahorkatina. Medzihorský geomorfologický celok na západe Slovenska zhruba medzi Sobotišťom, Osuským, Prašníkom, Bzincami pod Javorinou a Brestovcom medzi Malými Karpatmi na juhu a Bielymi Karpatmi na severe a Považským podolím na východe a Chvojnickou pahorkatinou na západe. Ide o zvlnené nevysoké (zväčša 250 - 400 m n. m.) územie s charakteristickými plošinami oddelenými širšími dolinkami, pri južnom okraji kulminujúce Bradlom (543 m n. m.) s veľmi pestrou a zložitou geologickou stavbou. Okrem paleogénnych flyšových hornín (zlepenca, ílovce) sú hojne

zastúpené neogénne (zlepence, pieskovce, brekcie) a mezozoické (vápence, pieskovce, sliene, ílovce) horniny včítane bradiel a ich obalu niekde s prekryvom štvrtohorných sedimentov (sprašové hliny, svahové sedimenty, štrkopiesky nív). Miestami - na relatívne odolných horninách, napr. bradlových tvrdošoch (jurské vápence) či masívnych chrbtoch na kriedových pieskovcoch a vápencoch - sa vyskytuje výrazný i skalnatý reliéf (Brančské bradlá) alebo terén s pomerne veľkým prevýšením až vrchovinného rázu - teda nie pahorkatinného, ako by nasvedčoval zaužívaný názov celku -, členený hlbšími dolinami Myjavy, Brezovského potoka, Jablonky, Trstia a ich prítokov. [Poznámka na okraj - vrch Bradlo napriek názvu nie je bradlom v geologickom zmysle.] Pre územie Myjavskej pahorkatiny je charakteristický hojný výskyt historických výmoľov, podmienených kombináciou miestami nízkej odolnosti geologického podložia, veľkej členitosti reliéfu, spôsobu obrábania odlesnenej pôdy v rámci kopaničiarskeho osídlenia od 16. storočia a jeho časového prekryvu s tzv. malou dobou ľadovou s častými silnými zrážkami s efektom intenzívnej vodnej erózie. Zhruba polovica plochy medzihoria je dnes zalesnená prevládajúcimi bučninami, a to najmä na skeletnatých pôdach, strmých svahoch, opustených pasienkoch a na územiach s výmoľmi bohato zastúpeným agátom bielym.

Poloha informačných panelov

1. Senica, miestny úrad
2. Senica, Čerešňová alej
3. Hlboké, Múzeum J. M. Hurbana
4. Pomník M. Bartoňa
5. Senica
6. Senica, AS

Panely v teréne neobsahujú názov chodníka ani nie sú číslované.

